

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**КАРПАТСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Коломийський навчально-науковий інститут

Кафедра філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**“ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ З ДОВКІЛЛЯМ І РОЗВИТОК РІДНОГО
МОВЛЕННЯ”**

Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

першого (бакалаврського) рівня

за спеціальністю А3 Початкова освіта

галузі знань А Освіта

Освітня кваліфікація: Бакалавр початкової освіти

**Професійна кваліфікація: Вчитель-бакалавр початкових класів закладу загальної
середньої освіти**

**Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “26” серпня 2025 р.**

м. Коломия – 2025 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Ознайомлення дітей з довкіллям і розвиток рідного мовлення
Викладач (-і)	Макарук Ольга Любомирівна
Контактний телефон викладача (-ів)	+380509802793
E-mail викладача	olha.makaruk@cnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний, заочний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 годин
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	Понеділок, 16.00-17.00

2. Анотація до навчальної дисципліни

«Ознайомлення дітей з довкіллям і розвиток рідного мовлення» — це педагогічна дисципліна, що вивчає процес формування у дітей цілісного світогляду, засвоєння знань про природу, предметне та соціальне оточення, а також розуміння місця людини у світі. Вона також досліджує духовну спадщину народу й особливості педагогічної роботи, спрямованої на розвиток у дітей інтересу до пізнання навколишнього світу та виховання культури поведінки в ньому засобами мови. Предметом вивчення навчальної дисципліни є формування у дітей системи знань та цілісних емпіричних уявлень про довкілля, цілісну картину світу та місце людини в довкіллі.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Ознайомлення дітей з довкіллям і розвиток рідного мовлення» полягає в тому, щоб озброїти майбутніх педагогів знаннями та методиками для формування у дітей цілісної картини світу, ознайомлення з природним, предметним та соціальним довкіллям, а також для розвитку їхнього рідного мовлення як засобу спілкування.

Ключові аспекти мети:

Формування знань про довкілля: Навчити дітей розуміти зв'язки між природними явищами, людьми та їхнім середовищем.

Розвиток мовлення: Покращити звукову культуру мовлення, розширити словниковий запас, сформувані граматичну правильність та розвивати навички зв'язного мовлення (діалогічного та монологічного).

Навички спілкування: Навчити дітей використовувати рідну мову як засіб спілкування та практично застосовувати мовні знання відповідно до ситуації.

Виховання: Сформувані цілісну картину світу, уявлення про місце людини в ньому та її духовну діяльність.

Основні цілі

Формування знань про довкілля:

Систематизація уявлень про природу (живу та неживу).

Розуміння взаємозв'язків у природі.

Оволодіння елементарними поняттями про навколишній світ.

Формування цілісної картини світу.

Розвиток мовлення:

Оволодіння рідною мовою як засобом спілкування.

Розширення словникового запасу.

Формування навичок розмовної літературної мови.

Розвиток умінь використовувати мову відповідно до ситуації спілкування.

Розвиток особистості:

Всебічний розвиток особистості школяра.

Виховання гуманного ставлення до природи.

Формування пізнавальної активності.

Розвиток уяви та логічного мислення.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральна компетентність – здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі початкової освіти з розумінням відповідальності за свої дії.

Загальні компетентності:

ЗК-3. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК-4. Здатність працювати в команді.

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7. Здатність діяти соціально відповідально і свідомо.

ЗК-8. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК-9. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

СК-1. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово

СК-2. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати відкриті ресурси, інформаційно-комунікаційні та цифрові технології, оперувати ними в професійній діяльності.

СК-3. Здатність до інтеграції та реалізації предметних знань як основи змісту освітніх галузей Державного стандарту початкової школи: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-5. Здатність до проектування осередків навчання, виховання й розвитку здобувачів початкової освіти.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-7. Здатність до моделювання змісту відповідно до очікуваних результатів навчання, добору оптимальних форм, методів, технологій та засобів формування ключових і предметних компетентностей молодших школярів у процесі вивчення освітніх галузей Державного стандарту початкової школи: мовно-літературної, математичної, природничої, технологічної, інформатичної, соціальної і здоров'язбережувальної, громадянської та історичної, мистецької, фізкультурної.

СК-9. Здатність до різних видів оцінювання навчальних досягнень здобувачів початкової освіти на засадах компетентнісного підходу.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Організовувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПРН 5. Організовувати освітній процес із використанням цифрових технологій та технологій дистанційного навчання молодших школярів, розвивати в учнів навички безпечного використання цифрових технологій та сервісів.

ПРН 7. Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПРН 8. Організовувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу початкової школи, використовувати практики самозбереження психічного здоров'я, усвідомленого емоційного реагування.

ПРН 12. Застосовувати методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки та інтегрувати зміст різних освітніх галузей в стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності в початковій школі, оцінювати результативність їх застосування.

ПРН 17. Знати основи запобігання корупції, суспільної та академічної доброчесності на рівні, необхідному для формування нетерпимості до корупції та проявів не доброчесної поведінки серед здобувачів освіти та вміти застосовувати їх в професійній діяльності.

5. Організація навчання

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин

лекції		10		
практичні		20		
самостійна робота		60		
Всього		90		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Кількість кредитів	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативна/ вибіркова
8	3	А3 Початкова освіта	4	вибіркова
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		Кількість годин		
		лекції	практичні заняття	самостійна робота
Тема 1. Методологічні засади методики ознайомлення дітей з довкіллям та дошкільна лінгводидактика. Предмет і завдання методики ознайомлення дітей з довкіллям. Принципи ознайомлення дітей з довкіллям. Засоби, форми, методи та прийоми ознайомлення дітей з оточуючим середовищем. Зв'язок методики ознайомлення дітей з довкіллям з дошкільною лінгводидактикою. Методологічні, природничі, педагогічні та психологічні засади дошкільної лінгводидактики. Навчально- мовленнєва діяльність дітей дошкільного віку.		2		4
Тема 2. Зміст ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям Вплив рідномовного середовища на розвиток особистості дитини. Зміст навчального матеріалу для ознайомлення дітей з довкіллям: живе мовлення, художні тексти, дидактичні ігри. Методичні вимоги до підбору навчального матеріалу (кількісна та якісна характеристика навчального матеріалу, форма подачі, наочний матеріал).			2	4
Тема 3. Засоби і форми ознайомлення дітей з навколишнім середовищем Засоби ознайомлення дошкільнят з довкіллям: предмети дійсності, іграшки, картинки, зображення реальних предметів, художні тексти, усна народна творчість. Технічні засоби для ознайомлення дітей з оточуючим середовищем. Рідна мова як найважливіший засіб пізнання світу. Форми ознайомлення дітей з довкіллям: групові та індивідуальні заняття, повсякденна діяльність. Типи та структура занять, визначення їхньої теми та мети, методів, прийомів і засобів навчання, підбір навчального матеріалу.		2	2	6
Тема 4. Методи і прийоми ознайомлення дітей з довкіллям		2	2	6

Методи безпосереднього та опосередкованого ознайомлення дошкільнят з навколишнім середовищем. Метод спостереження як основа формування реалістичних уявлень про світ. Розгляд предметів, ознайомлення з їхніми особливостями, якостями та властивостями. Методика проведення спостережень у різновікових групах. Організація та проведення прогулянок і екскурсій. Активізація словникового запасу дітей.			
Тема 5. Ознайомлення дітей з предметним довкіллям Організація предметного середовища; встановлення емоційного і мовленнєвого контакту дитини з дорослим; взаємозв'язок пізнання довкілля з розвитком мовлення. Дослідження дитиною довкілля: розвиток здатності розглядати нові предмети, обстежувати їх, порівнювати та узагальнювати; активне наслідування; розвиток і вдосконалення мовлення. Принципи організації та проведення занять з дітьми раннього віку. Види занять та специфіка їх проведення з дітьми 1, 2, 3 років життя. Зміст роботи з ознайомлення дітей з довкіллям під час занять і впродовж різних видів діяльності (побутової, трудової, художньої, ігрової).		2	6
Тема 6. Ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів Методика проведення занять для ознайомлення з якостями та властивостями предметів, порівняння, зіставлення їх ознак. Завдання, зміст, структура заняття, добір дидактичного матеріалу. Етапи ознайомлення дітей з якостями та властивостями матеріалів: перетворення матеріалу в конкретні речі; формування системи знань про ознаки різних матеріалів; засвоєння способів обстеження предметів. Класифікація занять з ознайомлення дітей з якостями та властивостями предметів.		2	6
Тема 7. Мовленнєве спілкування як діяльність і навчання Спілкування як основний вид дитячої діяльності. Становлення і розвиток мовлення в дітей дошкільного віку. Комунікативна спрямованість навчання дітей рідної мови. Організація професійно-мовленнєвого спілкування вихователя з дітьми. Мета й завдання дошкільного закладу з розвитку мовлення й і навчання дітей рідної мови. Програмне забезпечення навчання дітей рідної мови в закладах дошкільної освіти. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників. Методи, прийоми та форми навчання дітей рідної мови	2		4

Тема 8. Завдання, зміст, засоби, форми, методи і прийоми розвитку мовлення дітей Мета і завдання закладів дошкільної освіти з розвитку мовлення і навчання дітей рідної мови. Засоби розвитку мовлення. Програмне забезпечення навчання дітей рідного мовлення. Змістова характеристика видів мовленнєвої компетенції дошкільників. Форми, методи та прийоми розвитку мовлення дітей. Особливості проведення занять у різновікових групах.		2	4
Тема 9. Методика формування звукової культури мовлення дітей Поняття звукової культури мовлення. Особливості звуковимови дітей у різновікових групах. Методика виховання звукової вимови дошкільнят. Індивідуальна перевірка звукової культури мовлення. Спостереження над утворенням голосних та приголосних слів. Складоподіл. Наголос.		2	4
Тема 10. Методика словникової роботи Специфіка засвоєння лексичного складу. Завдання і зміст словникової роботи. Ознайомлення з прямим та переносним значенням слова. Групи слів за значенням		2	4
Тема 11. Формування граматичної правильності мовлення Особливості засвоєння граматичної будови рідної мови. Методи та прийоми ознайомлення дітей з граматичною будовою мови. Типові граматичні помилки в мовленні дітей. Дитяче словотворення.		2	6
Тема 12. Методика розвитку зв'язного мовлення на основі ознайомлення дітей з довкіллям Навчання дітей діалогічного та монологічного мовлення. Характеристика методів і прийомів навчання дітей монологічного мовлення. Навчання дітей розповіді за картинками. Методика навчання дітей переказу літературних творів. Розповіді з власного досвіду. Методика стимулювання словесної творчості та навчання дітей творчої розповіді.	2	2	6
Разом	10	20	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінювання знань здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до Порядку організації та проведення оцінювання успішності студентів університету. Система оцінювання включає поточний, модульний та семестровий контроль знань. Поточний контроль здійснюється під час практичних занять і передбачає усні відповіді здобувачів на теоретичні питання. Здобувач може отримати додаткові бали за результати

	неформальної освіти як результати навчання з навчальної дисципліни, що відображають зміст окремих її тем (але не більше 10 балів) (див. «Політика навчальної дисципліни») відповідно до Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultativ-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylii-stefanyka.pdf Вид контролю – залік. Максимальна кількість балів – 100. Залік – 50. Участь в роботі впродовж семестру – 50 балів (оцінки за практичні заняття – 35 балів, за самостійну роботу – 15 балів).
Вимоги до письмових робіт	Вид роботи – доповідь, повідомлення, презентації. Тестові завдання передбачають вибір правильного варіанта відповіді.
Практичні заняття	Максимальна оцінка – 35 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання 90% практичних та лабораторних занять. При виставленні допуску до екзамену враховуються навчальні досягнення здобувачів (бали), набрані за поточні опитування під час аудиторних годин, при виконанні завдань для самостійної роботи, а також бали за результатами неформальної освіти (якщо є).
Підсумковий контроль	Форма контролю – залік.
7. Політика навчальної дисципліни	
<i>Письмові роботи:</i> Виконання письмових робіт у процесі вивчення навчальної дисципліни є обов’язковим для всіх здобувачів першого (бакалаврського) рівня. <i>Академічна доброчесність:</i> здобувачі повинні дотримуватись правил академічної доброчесності при підготовці матеріалів доповідей, повідомлень, демонструвати відповідний рівень загальної культури, діяти на засадах соціальної відповідальності, керуватися нормативно-правовими документами: Кодексом честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-04-kodeksu-chesti-prykarpatskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-vasylii-stefanyka.pdf; Положенням про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-03-polozhennia-pro-komisiuu-z-pytan-etyky-ta-akademichnoi-dobrochesnosti.pdf; Положенням про запобігання академічному плагіату в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Ознайомитися з цими положеннями та документами можна за покликанням https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2024/02/34-05-polozhennia-pro-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu.pdf <i>Відвідування занять:</i> порядок та організація контролю знань визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних	

документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» введеного в дію наказом ректора № 447 від 24 липня 2015 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 572 від 03 липня 2025 р.) <https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/09/polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu.pdf>

Неформальна освіта: Результати неформальної освіти зараховується згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» https://efund.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/172/2023/05/02-07.33_2022-polozhennia-pro-vyznannia-rezultatuv-navchannia-zdobutykh-shliakhom-neformalnoi-osvity-v-prykarpatskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-vasylii-stefanyka.pdf

8. Рекомендована література

Основна:

1. Білан О.І. Ознайомлення з довкіллям. Молодший дошкільний вік. Методичний посібник. – Львів: Ліга: Прес, 2016. – 76 .
2. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. – 408 с.
3. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи: навч. посіб. Вид. 2-ге, допов. Київ: Слово, 2012. 303 с.
4. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років. наук. керів. В.О. Огнев'юк ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч та ін. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
5. Калуська Л. В. Комплексна програма розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку «Соняшник». Вид. 3-тє, доп. Тернопіль : Мандрівенць, 2023. 210 с. <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/doshkilna/programi/2023/15.03.2023/Kompl.prohrama.rozvytku.ditey.doshk.viku.2023-SONYASHNYK.15.03.2023.pdf>
6. Я у Світі. Програма розвитку дитини від народження до шести років / О.П. Аксьонова, А.М. Аніщук, Л.В. Артемова [та ін.]; наук. кер. О.Л. Кононко. К.: ТОВ «МЦФЕР-Україна», 2019. 488 с. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/40066/1/A%20_Goncharenko_JUS_%20KUBG.pdf

Допоміжна

1. Гавриш Н. В. Вплив мультфільмів на формування моральної свідомості дітей / Н. В. Гавриш, Г. А. Клокова // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. - 2013. - № 13 (2). - С. 103-110.
2. Дитина у сучасному соціопросторі : навчальний посібник / Т.О. Піроженко, С.О. Ладивір, К.В. Карасьова [та ін.]; за ред. Т.О. Піроженко. – К.- Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 272 с
3. Зайцева Л.І. Розкриваємо таємниці довкілля: методичний посібник. - Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2012.
4. Сучасні діти – відображення цінностей дорослого світу : методичні рекомендації / Т.О. Пірожено, С.О. Ладивір, К.В. Карасьова та ін.; за ред. Т.О. Піроженко. – К.– Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. – 120 с.
5. Федорова М. А. Особливості емоційного розвитку сучасних дітей в аспекті становлення міжособистісних взаємин / Науковий вісник Ужгородського

національного університету: серія «Педагогіка. Соціальна робота. - 2020. - Вип. 1 (46). - С. 133-137.
6. Фомічова Л.І. Ознайомлення з оточуючим: навч. посібник. - К.: Благовіст, 2002

Електронні ресурси

1. Методичний матеріал <https://www.metodportal.net/>
2. Виховуємо та навчаємо <https://doshkilnyk.in.ua/>
3. Освітній портал “Українська педагогіка”
https://ukped.com/?option=com_content
4. Комплексна програма розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку “Соняшник”
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/2023/15.03.2023/Kompl.prohrama.rozvytku.ditey.doshk.viku.2023-SONYASHNYK.15.03.2023.pdf>
5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля / О.І. Білан, за заг. ред. О.В. Низковської. 256 с. URL:
https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytkuditey/Bilan_Programa_Ukrdoshkillja_2017.pdf
6. https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky-pochatkova-shkola/#google_vignette
“Шкільне життя (конспекти уроків)”
7. <https://bros.licey.org.ua/elektronni-versii-pidruchnikiv-12-32-48-13-03-2022/>
електронні версії підручників

Викладач

кандидат педагогічних наук, доцент
Ольга МАКАРУК